

1983. február 4. - **Azzal a várakozással kezdtem el olvasni Vámos Miklós Parnasszusról küldött „tudósítását” (Élet és Irodalom, január 21.)**, hogy bizonyára

érdekes és tanulságos lesz. Várakozásom, igazolódott, írásával messzemenően egyetértek, de nekem, a társadalmi valóságot és annak tudati tükröződését vizsgáló szociológusnak, más jutott eszembe a szilveszteri rádiókabaré irodalmat denunció — és azóta nívódíjjal jutalmazott — adása kapcsán. A lényegben egyébként egyetértek Petrőczy Évával, aki Nívótlan-sági díj? című reflexiójában teszi szavá fenntartásait (ÉS, január 28.).

Lukács György egy 1969-es interjúban mondta, hogy „Az operett és a kabaré gúnyolódásában nem az a baj, hogy gúnyolódnak. A baj az, hogy a gúnynál megáll a dolog (...), végighallgathatók két-három órán át egy úgynevezett bátor politikai kabarét, és a villamoskalauztól a legfelsőbb vezetőig bezáróan nevetek mindenben, de ennek a nevetésnek az égvilágon semmi következménye nincs, maradok abban az állapotban, amelyben voltam.” Ami a művészi hatást illeti, így igaz. De azt hiszem, nem áll meg a dolog bennem és nem maradok abban az állapotban, amelyben voltam. A rádiókabarét idétlensége miatt a kritikusok már lehúzták. Most egy más természetű kártékony-ságára szeretném felhívni a figyelmet. Mindenki ismeri azokat a vicceket, amelyek úgy szólnak, hogy „A hír igaz, de nem itt, hanem ott, nem ezt, hanem azt...” A híreket (a kabarét is) a hallgatóság „átdolgozza”, saját (vágy)képére formálja és ekképp adja tovább. Az így képződött véleményeket (politikáról, kultúráról stb.) érdemes megismerni.

Nem tudok, olyan közvélemény-kutatásról, amely a mai íróról kialakult képet igyekezett feltárni. De a fiatalok ismereteit (többek között a politikai szervezetekről, történelmi személyiségekről) az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat sajtó- és közvélemény-kutató osztályán több mint tíz éve vizsgáljuk. Szabó Ildikó a nem csekély téves ismeretet a politikai szocializáció sajátos termékének tekinti, melyekben sokszor a vélemények fejeződnek ki. Egyes fiatalok úgy tudják, hogy például a Hazafias Népfront fegyveres terület, melynek Czinege Lajos az elnöke és napilapja a Polgári Védelem. Mások pedig Hruscsovot az első szovjet űrhajósnak tartják. A mindennapi élet és a politika (az írók, művészek világa) közötti távolság elég nagy. Az információ viszont hézagos, ezért a hiányt ki kell tölteni. Képzelettel vagy a kabarétréfa szolgáltatotta kvázi-információval.

A tömegkommunikáció a hétköznapi ember számára autentikus. Kutatási tapasztalatból tudom, hogy ha a tömegkommunikáció csatornáin keresztül felröppen egy kacsa, akkor interjúalanyaink hivatkoznak rá. Így történhetett meg, hogy elterjedt egy popegyüttesről: „a színpadon megdaráltak egy kacsát (csirkét, tyúkot, kakast, pulykát, macskát, nyulat)”. A közvélemény billeg a hiedelmek és a valóság között, így a hír ellenkezője is „igaznak” tűnhet fel. Hann Endre vizsgálatai – a Magyar Rádió Tömegkommunikációs Kutatóközpontjában – azt igazolják, hogy néha éppen a rémhírek hivatalos cáfolata erősíti meg azokat (például a földrengéspánik esetében).

A kabarétréfa sem marad bennünk és nem hagy abban az állapotban. Lesz tehát mit „ledolgozni” az író-olvasó találkozókon. És nem volna érdektelen egyszer megnézni, hogy a közvélemény szerint milyen a mai magyar író. Tudom, a társadalmi feszültségeket célszerű valahogy, valamerre levezetni. Erre a feladatra a kabaré kiválóan alkalmas, akár a BKV-t, akár a Patyolatot, célozza meg. Akár az írókat, művészeket? A lényeg persze az, hogyan. Mert az ilyesmitől már csak egy lépés a bűnbakképzés. Erre is lehetne szociálpszichológiai (történelmi) példákat hozni. S ennek már a fele sem tréfa. **Zétényi Zoltán**

A fele sem tréfa (Élet és Irodalom)

Írta: Adminisztrátor
2010. október 01. péntek -
